

Mottagare
Regionstyrelsen

Medborgarförslag - Tankar om Hemse

Förslag till beslut

- Regionstyrelsen anser medborgarförslaget besvarat.

Sammanfattning

Ett medborgarförslag har inkommit (2024-08-06) där förslagsställaren föreslår att orten Hemse ska bli det gröna alternativet på Gotland genom att satsningar på den gröna miljön och lokal produktion av mat- och livsmedel och hantverk. Förslagsställaren lyfter platser i Hemse som är välbesökta av såväl boende, besökare som näringslivet.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning och motivering av förslag till beslut är att medborgarförslaget ligger väl i linje Region Gotlands planer för utveckling och skötsel av livsmiljöer i Hemse och anses därför som besvarat.

Ärendebeskrivning

Ett medborgarförslag har inkommit (2024-08-06) där förslagsställaren föreslår att orten Hemse ska bli det gröna alternativet på Gotland genom att satsningar på den gröna miljön och lokal produktion av mat- och livsmedel och hantverk. Noder och stråk som lyfts i medborgarförslaget som enligt förslagsställaren har utvecklingspotential är:

- Hemse busstation
- Stråk mellan före detta gummifabriken-Högbyskolan (Bangårdsgatan och Jacob Gråbergs plats) och Hemse busstation-Storgatan (Järnvägsgränd).
- Storgatan i sin helhet.
- Före detta gummifabriken.
- Ytan vid Hemsegrillen.
- Parkeringsplatser, grönytor och gång- och cykelvägar.

Regionstyrelseförvaltningen delar förslagsställarens bild av att Hemse är en central knutpunkt för södra Gotland. Förslagsställaren lyfter platser i Hemse som är välbesökta av såväl boende, besökare som näringslivet.

I Hemsens egen lokala utvecklingsplan (version 3.0 inskickad till Region Gotland 2025-12-29)) (RS 2026/487) lyfts dessa punkter från bygden på aktiviteter som behöver arbetas med vilka stärker förslagsställarens skrivningar:

- *Skyltning av noder i orten*
- *Belysning - punktbelysning*
- *Busstation – väntsal, bänkar och väderskydd*

Region Gotlands verksamhet

Medborgarförslaget innehåller flera utpekade geografiska platser, där rådigheten i flera fall finns hos Region Gotland, men även hos statliga Trafikverket, det lokala näringslivet och privatpersoner. Vad gäller de platser som Region Gotland har rådigheter över, ansvarar tekniska nämnden för Region Gotlands samtliga fastigheter, vatten- och avloppsverk, hamnar, gator och allmänna platser, trafiksäkerhet, regional kollektivtrafik och renhållning.

Efter att detta medborgarförslag skrevs har Gotlands översiktsplan beslutats och trätt i kraft Översiktsplan Vårt Gotland 2040 | Region Gotland. Kopplat till detta medborgarförslag är dessa skrivningar särskilt intressanta att lyfta (sida 340-343 i Översiktsplan Vårt Gotland 2040), *"I anslutning till Storgatan finns potential att skapa en samlande offentlig plats för orten, exempelvis i form av ett torg eller en park. Möjliga lägen för detta kan till exempel vara vid parkeringen mellan mataffärerna, vid biblioteket eller busstationen.*

Översiktsplanen pekar ut fyra utvecklingsområden för bostäder med olika omfattning, samt ett utvecklingsområde för verksamheter. Eftersom Hemse ligger mitt i den gotländska jordbruksbygden är ett ianspråktagande av jordbruksmark en förutsättning för att kunna utveckla Hemse samhälle. Det finns ingen annan mark som kan tillgodose behovet för en resurseffektiv utveckling i närhet till befintlig bebyggelse och möjliggörande av fler bostäder, företagsetableringar och nya arbetstillfällen som allmänt intresse på orten. Hänsyn till god jordbruksmark föreslås därför att underordnas behovet av tätortsutveckling för de på plankartan redovisade områdena. I Hemse tätort finns kapacitet för att ansluta ny bebyggelse till allmänt vatten och avlopp."

Medborgarförslaget ligger väl i linje med Region Gotlands Grönplan för Gotland (RS 2023/590) där det för Hemse anges att tillgängligheten för hela tätorten bör utvärderas med hänsyn till framkomlighet med rullstol, rollator och synnedsättning, men också med hänsyn till tillgängliga sittplatser, regelbundna sittplatser för vila samt orienterbarhet. Här skulle exempelvis skyltning av noder och belysning kunna vara en åtgärd som ligger i linje med medborgarförslaget. Liksom i översiktsplanen identifierar grönplanen att det i anslutning till exempelvis Storgatan finns potential att skapa en samlande offentlig plats för orten, exempelvis i form av ett torg eller en park där betoningen ligger på mötesplats och folkliv. Möjliga lägen för detta kan till exempel vara vid parkeringen mellan mataffärerna, vid biblioteket eller busstationen. Stora delar av dessa ytor är hårdgjorda och har en relativt låg kapacitet att producera ekosystemtjänster. Centrumområdet skulle därför

gynnas av större andel grönyta och större mängd träd. En sådan insats kan också ge positiva effekter i form av bland annat bullerdämpning, luftrening och temperaturreglering (Grönplan s. 63). Grönplanen anger också en strategi *"Säkra en god tillgång till parker, grönområden och rekreationsstråk av god kvalitet"* (s.27). Bland annat nämns att det behöver finnas grönområden av vildare karaktär, som skulle vara i form av en högre andel av ängskaraktär istället för större gräsytor. Detta är något som Region Gotlands parkenhet arbetar för och har prövat på flera platser på ön med gott resultat. Dock ställer det för att kunna utökas och permanentas krav på större investeringar i nya maskiner för att sköta slåttern på ett resurseffektivt sätt. Idag saknas budget för en sådan investering och behöver kunna prioriteras hos tekniska nämnden. Teknisk- och samhällsbyggnadsförvaltningen arbetar årligen med en åtgärdslista utifrån Grönplan för Gotland där prioriteringar för vilka insatser som kan göras var och när görs.

Teknik och samhällsbyggnadsförvaltningen är ansvarig förvaltning hos Region Gotland, här följer en återkoppling från verksamheten:

- Vad gäller Hemse busstation har Teknik och samhällsbyggnadsförvaltningen i nuläget (2026) inga resurser avsatta till fler busskurer vid Hemse busstation. Förvaltningen prioriterar hållplatser med sämre standard men är medvetna om att resandet är högt på Hemse busstation och kommer att undersöka möjligheten att utöka hållplatsutrustning (bänkar och väderskydd) när budget finns. Region Gotland äger inte själva byggnaden (ägs av privatperson) och har ingen rådighet över byggnaden. Region Gotland har rådighet över hållplatsen där bussarna stannar och de parkområden som finns i närheten.
- Region Gotlands Teknik och samhällsbyggnadsförvaltning arbetar inom ramen för parkverksamhet med att ta fram en Parkplan med en tillhörande handlingsplan (färdig 2026) och med en inventering av parkytor och rena parker i Hemse. Arbeta med trygghetsåtgärder och driftåtgärder pågår löpande enligt förvaltningens årshjul. Specifikt stärker förvaltningen noder som den stora lekplatsen med cirkustema genom en renovering under 2026 och uppgradering med trädplantering. Inom ramen för parkfrågor är dialogen med lokalsamhället centralt och en nära dialog finns mellan Region Gotland och lokala utvecklingsaktörer kring parkfrågor. Synpunkter och förbättringsförslag får gärna kommuniceras direkt till Region Gotlands parkenhet.

Hemsegrillen är belägen inom fastigheten Hemse Domherren 6 som Region Gotland äger, två tredjedelar av fastigheten är upplåten med anläggningsarrende till Hemsegrillen. Fastigheten är till skillnad från angränsade parkeringsytor utlagd som kvartersmark för kontor och handel. I och med upplåtelsen är det arrendatorn som har ensam rådighet över området, det finns ingen möjlighet att ålägga arrendatorn att utföra åtgärder annat än vad som reglerats i arrendeavtalet som löper fram till och med 2030.

Vad gäller bostadsförsörjning pekar översiktsplanen ut ett nytt område för bebyggelse öster om busstationen som beskrivs som H3. *"Östra Hemse, kilen vid busstationen. Ställningstagande är "Utvecklingsområde för främst bostäder, service och verksamheter. Del av området utgörs av jordbruksmark, inom detta område prioriteras bostadsförsörjning, nya företagsetableringar och nya arbetstillfällen som allmänt intresse före jordbruk som allmänt intresse. Vatten och avlopp bör anslutas till det kommunala ledningsnätet."* Fd gummifabriken ligger i ett område där bebyggelse redan är föreslagen i översiktsplanen sedan tidigare. För att denna process ska tas vidare bygger det på att en aktör visar intresse för exploatering.

När det gäller trafikflöden i Hemse finns mätningar på årsmedeldygnstrafik från 2019, som visar att Bangårdsgatan (Region Gotland, huvudman) har 4 000 fordon och Storgatan (Trafikverket, huvudman) har 35 000 fordon.

Lokal produktion av mat- och livsmedel och hantverk

Olika aktörer har sedan länge pekat på möjligheterna med att ytterligare belysa den lokala produktionen i bygden. Det kan ske på olika sätt. Ett exempel är hur det lokala näringslivet väljer att lyfta det lokala i butiker och marknader.

Bedömning

Regionstyrelseförvaltningens bedömning och motivering av förslaget till beslut är att medborgarförslaget ligger väl i linje Region Gotlands planer för utveckling och skötsel av livsmiljöer i Hemse därför anses det besvarat.

Beslutsunderlag

Medborgarförslag daterad 2024-08-06

Tjänsteskrivelse regionstyrelseförvaltningen daterad 2026-03-09

Regionstyrelseförvaltningen

Stefan Hollmark
Regiöndirektör

Stefan Persson
Regional utvecklingsdirektör

Skickas till

Förslagsställaren
Teknik och samhällsbyggnadsförvaltningen